

המלחמה. ענה הצד השני ואמר: כשרציתי להשיא את בתי לבנך, בנך היה בגיל צעיר וראוי היה להינשא לבתי. אך כעת שעברו שנים אחדות שוב איני חפץ בשידוך זה, איני מעוניין שביתי תינשא לבחור בכזה גיל. כשהגיע הדבר לפני ה"תפארת - יוסף" (האדמו"ר הרביעי לבית מראדווין זצ"ל), פתח פיו בחכמה ואמר: נאמר אצל נח "ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ" (בראשית פרק ז' פסוק ו'). כמו כן נאמר "ויחי נח אחר המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה. ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמשים שנה, וימת" (בראשית פרק ט' פסוקים כ"ח כ"ט). פסוקים אלו טעונים ביאור, שאם בשנת שש מאות שנה לנח החל המבול, ונח חי אחר המבול שלש מאות וחמשים שנה, איך יתכן שכל ימי נח היו תשע מאות וחמשים שנה, הרי המבול היה שנה תמימה, וכפי שכתב רש"י (פרק ח' פסוק י"ד) ז"ל: "שמשפט דור המבול שנה תמימה היה", ונמצא אם כן שחיי נח היו תשע מאות וחמשים ואחת שנה?

קושיא זו הוזכרה כבר בירושלמי מסכת ראש השנה פרק א' הלכה א', וב"מדרש רבה" פרשה ל"ב אות ו'. על שאלה זו מביא הירושלמי ברייתא: "שנת המבול אינו עולה מן המנין". מקורה של הברייתא הוא ב"מדרש רבה" שצוין לעיל.

בפירוש דברי רבי יהודה שאמר "שנת המבול אינה עולה מן המנין", פירש רש"י על ה"מדרש רבה", וז"ל: "אין שנת המבול עולה למנין שנותיו, ולפי שהיתה שנת צרה לא עלתה לו שנת המבול למנין שנותיו". בעקבות רש"י הלך ה"קרבן העדה" על הירושלמי, וז"ל: "שנת המבול אינה עולה מן מנין השנים, לפי שהיו ימי צער וצרה". ז"ל ה"מתנות כהונה" על ה"מדרש רבה": "שנת המבול אינו נמנה לו בימיו, והטעם לפי שהיתה שנת צרה וכאילו מת ועבר מן העולם בשנה ההיא".

המשיך ה"תפארת יוסף" ואמר, אף לבחור המדובר לא נוספו בשנות חייו מאז המלחמה ולא כלום, והרי הוא כגילו אשר לפני המלחמה.

סיים סבא: אף לגבי, אין להחשיב במנין שנותי את שנות המלחמה, שכן שנים אלו היו ימי צער וצרה, ולכן הרי אני כבן שבעים שנה.

מיר לאחר המלחמה הגיע סבא למחנה העקורים בעשוועגא שבגרמניה. שם דאג לבניית מקוה טהרה, דבר שעלה לו בקושי רב ובמאמצים גדולים. כמו כן בהשראתו ועידודו, דאג אחיו - הרה"ח ר' פנחס שליט"א, שיתנהל במקום זה מטבח כשר.

לאחר מכן עלה לארץ הקודש יחד עם אחיו שיבדלחטו"א הרה"ח ר' פנחס הי"ו, וקבע את מקום מושבו בעיר רמת גן. בהגיעו לארץ הקים את ביתו עם זוגתו מרת חיה רוזה ע"ה לבית שימינסקי (הכהן). אך בשנת תשכ"ח נפטרה בפתאומיות בהותירה אחריה את ילדיה - שעדיין לא הגיעו לפרקם. יתומים.

בעיר רמת גן זכה סבינו להיות ממקימי השטיבל החסידי בית רא"ם ע"ש ה"אמרי אמת" מגור זי"ע. סבא היה מקושר לאדמו"ר מגור ה"בית ישראל" זצ"ל, שהחזיר לו אהבה וחיבה. ה"בית ישראל" ראה בסבא את האיש המתאים לנהל את בית החסידים, וכך על פי הוראת ה"בית ישראל" נתמנה סבא להיות הגבאי של בית החסידים. בתפקידו זה המשיך סבא למעלה מיובל שנים.

באחד ההספרים שנאמרו עליו ככלות השנה, ציין המספיד את הקושי המיוחד שהיה בתפקיד זה, שכן בית החסידים שבאותה התקופה אכלס בתוכו עם שרידי חרב שבורי לב, שחלקם בעקבות מאורעות האימה שעברו עליהם ועדיין לא הגלירו, היו קצרי רוח ומהירי חמה. כל אחד הגיע מפלך ארץ אחר ואיתו מנהגיו ודעותיו, ובין כל אלו היה צריך להלך איש אשר רוח בו היודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ולנווט את הספינה בתבונה בדעה ובהשכל. לסבא היו את הכישורים והתכונות המיוחדים להצליח במשימה זו, בתבונתו הצליח לתת הרגשה טובה לכל המתפללים, ויחד עם זאת שמר על צביון בית החסידים. אישיותו הקרינה סמכות שהתקבלה על כל המתפללים, והשטיבל החסידי ברמת גן פרח ושגשג באופן נפלא ומיוחד.

בתוקף תפקידו כגבאי בבית החסידים בית רא"ם, היה זה סבא שזכה כל שנה לשמש כגבאי קודש - "עושה ומעשה" למען הישיבה הגדולה "שפת אמת". כאן המקום להזכיר את הרה"ח ר' יעקב בהריר ז"ל מחשובי חסידי גור, שהיה הגבאי הראשון לענין חשוב זה. לאחר פטירתו עבר התפקיד הלאה עד שהגיע לידינו של סבא, שבמשך שנים רבות תרם והתרים את מתפללי בית החסידים למען ישיבה זו.

בנוסף לכך סבא מסר בבית החסידים שיעור בגמרא, שלא לפי הקצב של הדף היומי, ובשיעור זה זכה לסיים ש"ס בבלי ארבע פעמים. שיעור זה זכה למסור עד יומו האחרון - יום א' דראש השנה. ביום זה הרגיש חולשה גדולה ושקל להישאר בביתו, אך הרצון לא לבטל את השיעור נסך בו כח להגיע לבית החסידים למרות מצבו. כאן המקום להזכיר את דודנו הרה"ח ר' פנחס הי"ו, שלא נתן לשיעור זה לדעוך, אלא אדרבה, מאז פטירתו של סבא דואג שהשיעור ימשיך ויתחזק. לצורך כך מינה את הג"ר יצחק שכטר שליט"א חתנו של סבא, לומר את השיעור בימות החול, ובשבתות אומרים את השיעור ילדיו ונכדיו של הרה"ח ר' פנחס, כל אחד בתורו הוא. כך כשנה לאחר פטירתו של סבא חגגו משתתפי השיעור את הסיום החמישי [שסבא זכה ללמוד איתם את רובן ברוב פאר והדר.

"תלמידיו חכמים כל זמן שמזקינים דעתם מתווספת עליהם", בשנתו האחרונה, במקום להקל לעצמו מהעול של אמירת השיעור, הוסיף והלך באמירת שיעור ש"ס משניות לאחר תפילת שחרית. גם בשיעור זה עמד לפני סיום ש"ס משניות, אך באמצע מסכת ידים הלך לבית עולמו. גם שיעור זה ממשיך אודות לפועלו ומרצו של אחיו של סבא - הרה"ח ר' פנחס הי"ו.

סבו של סבינו - ר' אברהם יעקב ז"ל, היה זה שהתכבד בליל ש"ק בשירת "אזמר בשבחין" על שולחנו של האדמו"ר הרביעי לבית ראדזין - ה"תפארת יוסף" זצ"ל. כנראה שכח הנגינה עבר מאב לבן, שכן גם סבינו היה מחונן בכשרון זה, ועוד בילדותו נמנה על מקהלת הילדים של הבעל תפילה ר' ישראל סבינר ז"ל, בעיר לודז'.

בבית החסידים "בית רא"ם" התגלה סבא כבעל תפילה השופך שיחו לפני קונו בחדר עליון. הנגינה בתפילתו היתה ביטוי לנשמתו העמוסה ברגשות עמוקים שנולדו בעולמות שחרבו. לא אחת העלו תפילותיו דמעות של התעוררות בעיני מתפללי השטיבל. "איזוהי עבודה שבלב זו תפילה", וליבו של סבא עבד בשעת תפילתו ללא הפוגות. סבא לא דיבר על השנים הנוראות שעבר, אבל כאן בשעת תפילתו נשמעו צלילים שהאולפן הכי משוכלל והזמר הכי מהולל לא יצליחו להפיק, צלילים שנבעו מלב הספוג בניחוח רוחני מהחצרות החסידיים שלפני המלחמה, ומאידך מהמאורעות הנוראים של שנות השואה. מתוך כלי עתיק יומין זה של לב נשבר ורוח מלאה תקווה פרצו כל מילות התפילה כמונה מעות, כאשר כל מילה מקבלת את ההדגשה והביטוי המיוחד לה, עד שכל התפילה כולה נהפכה למלאכת מחשבת מעשה ידי אומן, אשרי אוזן שמעה זאת.

שנה אחת, בחודשי הקיץ לקה סבא במחלה ששיתקה את פניו, עד שדיבורו עלה לו בקושי רב. סבא בא להזכיר עצמו אצל ה"בית ישראל", ושאלו מה יהיה עם התפילות? אמר לו ה"בית ישראל": אתה עוד תתפלל, ואכן ברכתו של צדיק עשתה רושם, וסבא החלים לגמרי ממחלתו, ובראש השנה התפלל לפני העמוד. מאז יחס סבא את תפילותיו לברכתו של ה"בית ישראל".

בנוסף לשיעוריו, תפילותיו וגבאותו ב"בית החסידים". נדבה רוחו של סבא להעמיד את "בית החסידים" כאכסניה של תורה, לכולל "שם משמעון" שבראשותו של הג"ר אברהם אטלס זצ"ל אב בית דין הרבני בחיפה. סבא סייע בגופו ונפשו לקיומו של מקום תורה זה, ולא חס על כבודו וזמנו בכל הנוגע לבית מדרש זה.

סבא לא הסתפק בהקמת בית החסידים, עז היה רצונו לראות שוב את חסידות ראדזין עומדת על תילה. סבא ז"ל ואחיו שיבדלחטו"א הרה"ח ר' פנחס הי"ו פעלו בכל המישורים כדי להגשים מטרה זו, עד שחפץ ה' בידם הצליח, וכך כותב הוא בהקדמה ל"חידושי החנוכי": "זכינו בע"ה ביוזמתו של אחי הרה"ח ר' פנחס הי"ו, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, להקמת בית ראדזין בארץ ישראל, בראשות כ"ק אדמו"ר שליט"א מראדזין. עוד סייעונו מן השמים לחידוש צביעת התכלת שרבים משלומי אמוני עמינו עוטרם בה טליתותיהם. ומפעל זה שכולו קודש להפצת תורתו של מרן וצוקללה"ה הינו נדבך נוסף באותו בנין מפואר של חסידות ראדזין".

סבא כותב בקצרה: "עוד סייעונו מן השמים לחידוש צביעת התכלת שרבים משלומי אמוני עמינו עוטרם בה טליתותיהם". אך למעשה סבא עמל במסירות כדי

לפענח את המרשמים העתיקים של דרך עשיית התכלת, ובצירוף הפרטים שנשתמרו בזכרוננו, ובעזרתו הרבה והמסורה של אחיו הרה"ח ר' פנחס הי"ו שחלקו היה רב בענין זה, חזרה ליושנה עטרתה של חסידות ראדזין, צביעת התכלת שחידש האדמו"ר השלישי לבית ראדזין.

¹²³⁴⁵⁶⁷אח"ח

לסבא היה קשר הדוק עם תנועת "אגודת ישראל". עוד בשנת תרצ"ה, בהיותו נער בן י"ד שנים, התאספו בבית הוריו כמה חברים, ויחדיו הקימו את פרחי אגודת ישראל בלודז'. כשחזר סבא ממחנה ריכוז טשנסטשוב ללודז', עשו סבא וחבריו סעודה לרגל פתיחת "אגודת ישראל" בלודז'. לימים, בעיר רמת גן, עודד והמריץ את אחיו שיבדלחטו"א הרה"ח ר' פנחס הי"ו, שישמש כנציגה של תנועה זו בעיריית רמת גן.

כשהוקמה "קופת גמילות חסדים - עזר נישואין, קרן בית ישראל" על ידי ה"לב שמחה", נקרא סבא לשמש כחבר הנהלה. סבא התמיד בתפקידו, ומעולם לא נפקד מקומו בישיבת הנהלה. בחלק ניכר מהבעיות שהתעוררו הוא היה הכתובת לפתרון הבעיה על הצד היותר טוב. כמו כן שימש כגזבר ב"קרן השביעית" שנוסדה על ידי הגה"ק רבי בגימין מנדלסון זצ"ל מקוממיות.

¹²³⁴⁵⁶⁷אח"ח

פטירתו היתה למשפחה בגדר "הורם הנזר הוסרה העטרה", בהיותו ראש המשפחה במלוא מובן המילה. תפילתנו שה' יתן כח לסבתנו היקרה צפורה שתחיה, שהיתה עזר כנגדו בדאגה במסירות ובנאמנות, שתזכה לראות נחמה במשפחה המפוארה, ונזכה כולנו לשמוע בקרוב קול שופרו של משיח, אכי"ר.

הג"ר אברהם אטלס זצ"ל
אב בית דין הרבני חיפה והמחוז
וראש כולל "שם משמעון"

מכתב זה נכתב לכבודו של סבינו, בימיו האחרונים של הג"ר אברהם אטלס זצ"ל. סבא העמיד את "בית החסידים" לרשותו של כולל "שם משמעון" בראשותו של הגר"א אטלס זצ"ל. סבא עשה זאת בלב שמח ובנפש חפצה, ומאז שהכולל נוסד עד סוף ימיו, עמד סבא לימין הכולל בכל מה שיכל לעזור ולסייע. במכתב זה הג"ר אברהם אטלס זצ"ל מעלה על נס את יחסו המיוחד של סבא לכולל "שם משמעון".

זם שיש ד' תמוז תשס"ו

אך טוב וחסד ירדוף

ידידי הרה"ח חנוך וינדרבויס הי"ו

שלו' רב לאוהבי תורתך,

^{אוצר החכמה}

נהניתי מאוד לעלעל בין הכתבים שמסרת לי, ובו חידושים וביאורים על מסכת מגילה, פרי ביכורי חתנך היקר, חו"ב צורבא מרבנן הרה"ג יעקב בלומנטל הי"ו יושב באהלה ש"ת בעיר בית שמש.

מבין השיטין ניכר יגיעתו ועמלו לסדר דבר דבור על אופניו לברר מקחן של ראשונים בטוטו"ד אויל ופריט כרוכלא כל תג ותג.

מדי עלעלי בקונטריסין שהראית לי, שמח וגל לבי לראות התממשות מאחז"ל לא ימוש התורה הזאת מפין ומפי זרע זרעך עד עולם בהכירי את אבין, - זקנו של המחבר - הרה"ח ר' ראובן וינדרבויס ז"ל, שכל ימיו היה 'חי' בתורה, ושמח ושש לקראת לומדי התורה, פניו מאירים בשבתו עם חברים, כשמסר שיעורין תמידין כסדרן בביהח"ס.

לא אשכח את טובו וחבלו בהעמדת ביהח"ס ברמת גן לרשות בית המדרש לתורה "שם משמעון" בטוב עין, בלב נדיב, ובגיל וברננה, ובאהבתו כי רבה לתורה, היה מתיישב מדי יום בכולל יחד עם בני התשחורת, הצעירים ממנו עשרות בשנים, וצולל עמם לים התלמוד בריתחא דאורייתא ובחדוותא דשמעתתא.

איין לי אלא לברכך כי יקויים בך 'בניך כשתילי זיתים סביב לשולחןך... וראה בנים לבניך שלום על ישראל'.

בברכה וביקר

הרב אברהם אטלס

הג"ר מנחם מנדל הכהן שפרן שליט"א
ראש ישיבת "נועם התורה" ודיין דחסידי גור בני ברק

יהודי של פעם

ר' ראובן היה ממעתיקי יהדות פולין - עולם שהיה ואיננו - לעולם החדש.

היו עוד פליטי שואה, אבל המיוחדות שבו היתה שבזמן שהמלחמה התחילה ר' ראובן היה כבר בגיל בוגר, ולפיכך הספיק לקלוט לתוך נפשו את עולמה של יהדות אירופה שלפני המלחמה, עד כדי בניית אישיותו וגיבוש דעותיו. ומאידך כשנגמרה המלחמה ר' ראובן לא היה מבוגר מדי, ולפיכך הצליח להיקלט ולהתערות בעולם החדש, עד כדי ישום והטמעת המטען העצום שנשא עימו, מצד שורשיו והמקורות המיוחדים שמהם ינק.

במה דברים אמורים - שורשו ממשפחת חסידי רדזין, לא חסידות של המונים, אלא חסידות איכותית של חסידים לומדים ותלמידי חכמים, בנוסח של איזביצא המקורית, שהיתה עסוקה עם בעלי מוחין. אך שונה מקוצק המקורית, כידוע. כמו כן, חסידות זו לא עברה את ההתפתחויות שהוצרכו לעבור חסידויות שהקיפו המונים כדי להצילם מרוחות רעות.

מכזה היה ר' ראובן. נכלל בו בר אוריין הקשור ללימוד התורה ויש לו חיות בגמ' ותוס', לומד "סדרי טהרות" מהרה"ק ר' גרשון העניך זצ"ל, ומתעסק ומתעורר מעיון בספרי חסידות כ"בית יעקב" ו"שפת אמת". עם השקפות ברורות של יהודי מפוכח, פקח ובעל מעש מאותו עולם שלפני המלחמה, ובמשקפיים אלו השקיף על הנעשה, ועל הוויות העולם במישוריה, רמותיה ושכבותיה השונות, אשר חלק מכל זה הוא גם ה"נהנה מיגיע כפיו" בכבוד.

דעות וכוחות נפש אלו נתנו לו את הכח לסבול ולהבין אנשים מסוג אחר, במעגלים החיצוניים והפנימיים אתם בא במגע, גם אם צרמו לו הרבה או מעט.

בשיחה עם ר' ראובן, תהיה זו שיחה על השקפות עולם, שיחה בעניני עסקנות או בכל נושא אחר, היית מרגיש שהמסר נקלט אצלו מיד, בדיוק כפי שרצית להעביר, ותגובתו היתה תמיד כמי שהבין, וכבר עסוק הוא בשלב הבא. בשונה מאנשים, בפרט בהבדלי גיל והשקפה, שצריך אתה להסביר להם ולשכנע אותם בהסברים שונים, כדי שיבינו לפחות בערך כלפי חוץ את רעיוןך ודעתך.

היה רחוק מכל כבדות, מסביבו שרתה אוירה נוחה, כניסתו לבית המדרש נתנה תמיד הרגשה נוחה והרחבת הדעת.

יהודים אלו היו ולא יהיו.

יהי זכרו ברוך

הרה"ח חנינא שיף שליט"א
משב"ק אדמור"י גור

בצילם של אדמור"י גור

את הר"ר ראובן וינדרבוים ז"ל הכרתי לפני למעלה מ-50 שנה. היכרותי החלה עוד בהיותי משב"ק אצל כ"ק האדמור"ר בעל ה"בית ישראל". בתקופה זו, יהודים שהגיעו לארץ ישראל לאחר השואה, חפשו מקורות להתחזקות ולהתעודדות.

הר"ר ראובן ז"ל, שהיה ממקימי בית החסידים דגור ברמת גן, היה מטבע הדברים מקורב מאוד לכ"ק ה"בית ישראל", ושם הכרתי. כבר בעמדו בחדר ההמתנה להיכנס לכ"ק האדמור"ר זצ"ל, היה נראה שלא ביהודי פשוט עסקינן, כי אם ביהודי חסידי אמיתי בכל רמ"ח אבריו. על אף שבאותם ימים היה ללא חתימת זקן, מכל מקום ניכרה בו כניעתו המוחלטת לכ"ק האדמור"ר.

חיוכו הצנוע והביישני בחדר ההמתנה השרה תמיד אוריה טובה. חכמתו ניכרה על פניו, זכורני איך שתמיד יהודים הממתינים בתור נגשו אליו לשוחח עימו בעצה ובלימוד.

ה"בית ישראל" בפרט, וכן יתר האדמור"ים לבית גור התייחסו אליו בכבוד. מספר פעמים הבחנתי וראיתי קורת רוח אצל ה"בית ישראל" לאחר שר' ראובן יצא מחדרו. תופעה זו חצתה את כל האדמור"ים לבית גור זצ"ל, ושיאריך ימים האדמור"ר הנוכחי. שהערכתם לר' ראובן ז"ל היתה ידועה.

ר' ראובן לא היה "א געמאכטע זאך". אדם נעים הליכות שהינו גם ת"ח, גם סוחר וגם גבאי של בית החסידים בעיר שרובה חילונית.

מיום הקמתה של "קרן בית ישראל", שם שימשנו יחד כחברי ההנהלה, זכיתי להכירו יותר. שם הבנתי יותר את התפעלותם של האדמור"ים זצ"ל מר' ראובן ז"ל. ר' ראובן ז"ל היה ידוע כמי שלא החמיץ אף ישיבה. תמיד נגע לליבו הקושי שיש לאנשים לחתן את צאצאיהם, והתייחס לאחרים כאילו היו בני משפחתו. בחכמתו ובתפיסתו המיוחדת ידע תמיד לפתור את הסוגיות הקשות שהיו לפעמים בין מחותנים וכדו', וזאת בדרכו המיוחדת שקנויה רק לו. תמיד התפעלנו ממנו.

אין לנו כיום הרבה יהודים כמותו שיודעים לשלב מסחר עם תורה וחסידות אמיתית.

ר' ראובן זכה שכל יוצ"ח ימשיכו בדרך התורה והיראה, ונבקש מאיתו שיהא מליץ יושר על כולנו.

הג"ר יצחק שכטר שליט"א
 רב בית הכנסת יוצאי איתרי בני ברק
 חתנו של סבינו ז"ל

נפל נהורא

אפריון נמטיה לבן גיסי היקר הרה"ג יעקב בלומנטל שליט"א, שהשאיר לי בימה לכבודו ולזכרו של האי גברא יקירא, חותני, מורי הרה"ח ר' ראובן וינדרבוים ז"ל.

אנסה במילים קצרות לבטא את אשר למדנו דרכים, לאורם נלך.

מרגלא היתה בפומיה בשם רבותיו לבית ראדזין, בדבר הגמרא בברכות דף ה עמ' ב: "רבי אלעזר חלש על לגביה רבי יוחנן, חזא דהוה קא גני בבית אפל, גלייה לדרעיה ונפל נהורא". הסביר מו"ח ז"ל שרבי אלעזר, בגלל מחלתו, ישן בית אפל ומוזנח. כשראה זאת רבי יוחנן הפשיל שרוולו וניגש למלאכת סידור הבית, ואז הבית האיר ונפל נהורא.

מורה נבוכים

מידה זו, להגיע למקום חשוק, להפשיל את השרוולים ולהביא אור, היתה מידתו של אבינו בכל מצב ובכל מקום.

אם זה היה במחנה העקורים באשווגה שבגרמניה, כאשר שארית הפליטה רחקו מתורה ומצוות, היה זה הוא שפעל להקמת מקוה כשרה, וארגון "אגודת ישראל", כדי לקרבן לתורה ומצוות, ולהאיר את המקום.

אם זה היה בבואו לרמת גן, עיר הרחוקה מכל דבר שבקדושה. הפשיל שרווליו, הקים את בית החסידים דגור "בית ראם", הנהיג אותנו כגבאי למעלה מיובל שנים, ומסר שיעורים כסדרן בריתחא דאורייתא, בתן ובחסד. והוציא מבית חסידים זה עשרות משפחות של תלמידי חכמים, גדולי תורה, ואנשים מפורסמים לתורה ותעודה.

אם זה היה בהרתמו, במלוא כוחותיו לכל דבר ציבורי, ולכל מגבית של צדקה וחסד, אם זה בהנהלת "קרן בית ישראל", ואם זה בהנהלת "קרן השמיטה", ובעוד עשרות מקרים של הרתמות לצדקה, שלום בית, והרבה מקרים שלהם הוזיל מכותו וממונו.

רבים וגדולים היו מעשיו, שלא נודעו בגלל ענוותנותו וצניעותו. אך לא תשלם היריעה אם לא נזכיר את גדלותו בתורה ובאהבת התורה שבערה בקרבו.

תפילותיו, בעמידתו לפני בוראו, כשליח ציבור במשך עשרות שנים, היו לשם דבר בבית החסידים ומחוצה לו. בגדר לכבד את ד' מגרונו.

אנו בני המשפחה שעמדנו בפעמים מחכמתו, תורתו, חסדו ועבודת ד' שלו. ניקח את דרכו, נחילה לדורות הבאים. מורשתו ודרכו תנחנו לעד.

נקים פה יד לאימנו חי'ה רוזה ז"ל, שעזרה לאבינו בחכמתה, חריצותה ומסירות נפשה, לייסד את הבית הגדול, ולא זכתה לקצור פירותיו.

נוקיר לטובה את סבתנו צפורה שתחי' שעזרה לאבינו בכל פעולותיו, וממשיכה דרך קדושה זו.

אוצר החכמה | [\[מחילת 1234567\]](#)

זכרוננו לא ימוש מעמנו עד כי יקיצו שוכני עפר.